

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 6. lokakuuta 2023
(OR. en)

13684/23

LIMITE

**JAI 1243
FREMP 269
AG 112
POLGEN 137**

ILMOITUS

Lähtettäjä: Puheenjohtajavaltio

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Oikeuslaitosten tehokkuuden ja laadun parantamistoimet

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä puheenjohtajavaltion ilmoitus oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 19.–20. lokakuuta 2023 kokoontuvien oikeusministerien työlounasta silmällä pitäen.

Työlounas: Oikeuslaitosten tehokkuuden ja laadun parantamistoimet**I**

Oikeusvaltioperiaate on demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen ohella yksi unionin perusarvoista. Se on kaikille jäsenvaltioille yhteinen unionin identiteetin perusta ja keskeinen periaate Euroopan poliittisen vakauden ja taloudellisen vaurauden näkökulmasta. Kuten komission puheenjohtaja von der Leyen korosti unionin tilaa vuonna 2023 käsitelleessä puheessaan, *oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat aina unionimme perusta niin nykyisissä kuin tulevaisakin jäsenvaltioissa.*

SEU 2 artiklassa vahvistettuun oikeusvaltioperiaatteeseen sisältyy laillisuusperiaate, joka merkitsee läpinäkyvää, vastuuvollista, demokraattista ja moniarvoista lainsäädäntöprosessia; oikeusvarmuus; toimeenpanovallan käyttäjien mielivaltaisuuden kieltä; oikeussuojan tehokkuus ja saatavuus; riippumattomat ja puolueettomat tuomioistuimet, myös perusoikeuksien osalta; vallanjako; sekä syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus lain edessä.

Tätä tärkeää periaatetta ylläpidetään useilla eurooppalaisilla välineillä.

Euroopan komission perustama vuotuinen oikeusvaltiosykli on väline, jolla syvennetään vuoropuhelua ja yhteistä tietämystä oikeusvaltioon liittyvistä kysymyksistä. Se toimii myös ennaltaehkäisevänä välineenä, jolla edistetään sellaisten toimien toteuttamista, joilla vahvistetaan instituutioitamme ja kansalaisten luottamusta niihin. Vuodesta 2020 julkaistu oikeusvaltiokertomus perustuu useisiin lähteisiin, kuten EU:n oikeusalan tulostauluun¹. Neuvoston vuotuisessa oikeusvaltiovuoropuhelussa hyödynnetään komission kertomusta. Yleisten asioiden neuvostossa käytyjen keskustelujen lisäksi myös oikeus- ja sisäasioiden neuvosto on vuodesta 2020 lähtien käynyt perusteellisempia keskusteluja sen toimivaltaan kuuluvista oikeusvaltiokysymyksistä.

¹ 10407/23 – EU:n oikeusalan tulostaulu 2023 – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle (COM(2023) 309).

EU:n oikeusalan tulostaulun 2023 mukaan tehokkaat oikeuslaitokset ovat olennaisen tärkeitä EU:n lainsäädännön soveltamisessa ja täytäntöönpanossa sekä oikeusvaltioperiaatteen ja muiden jäsenvaltioille yhteisten EU:n arvojen ylläpitämisessä. Kansalliset tuomioistuimet toimivat EU:n tuomioistuimina EU:n lainsäädännön soveltamisessa. EU:n oikeusalan tulostaulussa esitetään vuotuinen yleiskatsaus indikaattoreihin, joilla mitataan tehokkaasti toimivan oikeuslaitoksen kolmea keskeistä ominaisuutta, jotka ovat i) tehokkuus, ii) laatu ja iii) riippumattomuus.

II

Tehokkaat oikeuslaitokset ovat ratkaisevan tärkeitä EU:n lainsäädännön soveltamisen ja täytäntöönpanon sekä oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen kannalta. Tehokas oikeuslaitos tekee päätöksensä ilman aiheetonta viivytystä. Ylipitkät menettelyt ja huomattavat asiaruuhkat heikentävät kansalaisten ja yritysten luottamusta kansalliseen oikeuslaitokseen.

Tästä syystä oikeuslaitoksen taloudelliset näkymät ovat erityisen tärkeä seikka. Oikeuslaitos, joka ei tarjoa riittäviä takeita eikä toimi riittävän huolellisesti vahinkoa kärsineen osapuolen näkökulmasta, ei myöskään houkuttele yritystoimintaan investoimista vaan heikentää tuottavuuden kasvua ja koko talouden tuottoa. Tehokkaat oikeuslaitokset ovat olennaisen tärkeitä keskinäisen luottamuksen, investointi-ilmapiirin parantamisen ja pitkän aikavälin kasvun kannalta. Vuotuisessa selvityksessä kestävästä kasvusta 2023² esitetään EU:n talous- ja työllisyyspolitiikan painopisteet ja vahvistetaan, että tehokkaat oikeuslaitokset ja jäsenvaltioiden liiketoimintaympäristö sekä ihmisten hyväksi toimiva talous ovat yhteydessä toisiinsa. Hyvin toimivat ja täysin riippumattomat oikeuslaitokset voivat vaikuttaa myönteisesti investointeihin, ja ne ovat keskeinen tekijä investointien suojelemisessa. Siten ne voivat edistää tuottavuutta ja kilpailukykyä.

² 15184/22.

Oikeusvaltiokertomus 2023 sisältää aiempien vuosien tavoin perusteellisen analyysin kaikkien jäsenvaltioiden oikeuslaitosten tehokkuudesta, laadusta ja riippumattomuudesta. Siinä korostetaan, että toimivat ja täysin riippumattomat oikeusjärjestelmät ovat ratkaisevan tärkeitä kansalaisten ja yritysten oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi. Oikeuslaitoksen tehokkuus ja laatu riippuvat muun muassa asiamäärästä³, oikeudenkäynnin arvioidusta kestosta⁴, selvitysasteesta⁵, vireillä olevien asioiden määrästä⁶, oikeudenkäynnin tosiasiallisesta kestosta, oikeussuojan saatavuudesta⁷, digitaalisten välineiden⁸ ja arviointivälineiden⁹ käytöstä sekä oikeuslaitoksen käytettävissä olevista taloudellisista ja henkilöresursseista¹⁰, erityisesti siitä, ovatko resurssit riittävät ja onko henkilöstö pätevää ja koulutettua ja saavatko he asianmukaista palkkaa. Tasapainoinen suoriutuminen kaikkien näiden osatekijöiden kohdalla voi olla haastavaa jäsenvaltioille, mutta EU:n oikeusalan tulostaulu 2023 osoittaa, että EU:n oikeuslaitosten tehokkuus paranee jatkuvasti suurimmassa osassa jäsenvaltioita¹¹.

Kansallisille oikeuslaitoksille osoitetut taloudelliset resurssit vaikuttavat suoraan oikeudenkäyntien keston, ja useat jäsenvaltiot ovat osoittaneet oikeuslaitoksille lisäresursseja elpymis- ja palautumissuunnitelmissaan. Ne ovat myös toteuttaneet useita aloitteita digitalisaation lisäämiseksi, mikä onkin ollut useiden jäsenvaltioiden prioriteetti. Käyttöön on otettu myös innovatiivisia toimia, jotka edellyttävät oikeusalan ammattilaisten kouluttamista.

Riittävät henkilöresurssit ovat välttämättömät paitsi sen takaamiseksi, että tuomioistuimen päätökset annetaan viipymättä, myös oikeusalan ammattien houkuttelevuuden varmistamiseksi, jotta saadaan palkattua päteviä, koulutettuja ja asianmukaisesti palkattuja ammattilaisia. Oikeuslaitoksille olisi osoitettava resurssit, jotka ovat oikeassa suhteessa niille annettujen tehtävien ja velvollisuuksien merkitykseen nähden. Näistä oikeudenkäyttö on yksi tärkeimmistä.

³ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 2–4.

⁴ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 5–9.

⁵ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 10–12.

⁶ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 13–15.

⁷ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 24–31.

⁸ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 40–48.

⁹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaavio 39.

¹⁰ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, kaaviot 32–38.

¹¹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2023, s. iii.

Useat jäsenvaltiot ovat toteuttaneet lisätoimia tehostaakseen tieto- ja viestintäteknologioiden käyttöä oikeuslaitoksissa, sillä se lujittaa jäsenvaltioiden oikeuslaitoksia ja tekee niistä helppopääsyisempiä, tehokkaampia ja häiriönsietokykyisempiä. Digitalisaatio on avainasemassa oikeuslaitosten tehokkuuden lisäämisessä ja oikeussuojan saatavuuden helpottamisessa. Se auttaa jäsenvaltioita selviytymään kansallisiin oikeuslaitoksiin kohdistuvista nykyisistä ja tulevista haasteista. Tekoälyn ja robotisaation kaltaisten innovatiivisten teknologioiden käyttö säästää aikaa, ja niiden ansiosta rutiinitehtävät voidaan jättää koneiden hoidettaviksi. Digitaalisen kuilun umpeen kurominen ja tekoälyn käyttö ovat haasteita, joihin jäsenvaltioiden on todennäköisesti pystyttävä vastaamaan lyhyellä aikavälillä.

Keskustelun käynnistämiseksi ministereitä pyydetään käsittelemään seuraavia aiheita:

- Voitteko yksilöidä hyviä käytäntöjä, joita kotimaassanne on omaksuttu oikeuslaitoksen tehokkuuden ja laadun parantamiseksi, kun otetaan huomioon oikeuslaitosten kohtaamat haasteet, kuten tekoälyn ja videoneuvottelujen käyttö?
- Kuinka EU voisi tukea paremmin jäsenvaltioita kansallisten oikeuslaitosten tehokkuuden ja laadun parantamisessa?